

III. Circa indulgentiarum subjectum et conditiones quæ ad eas lucrandas exiguntur pauca dicenda supersunt. Tam vivos quam defunctos Christi fideles esse subjectum capax indulgentiarum abunde constat ex dictis. Dispar tamen est utrorumque ratio in ordine ad illas. Etenim respectu viventium, si nihil obstat vel ex parte dantis, vel ex parte recipientis, vel etiam ex parte causæ, certus est ac infallibilis indulgentiarum effectus: cum sint vere *juridicæ absolutio- nes, relaxationes et donationes* ex potestate clavium provenientes, plane ut in absolute sacramento, quæ ex eadem clavium potestate confertur. Respectu autem defunctorum, quoniam ipsi in Ecclesiæ juribus non sunt, sed solius Dei dominio subsint, non ita certus est eorumdem indulgentiarum effectus. Nam indulgentiæ quæ pro ipsis conceduntur, uti jam paulo ante annotavimus, solam habent rationem *suffragii, precationis, oblationis vel solutionis* quam propterea Deus absolute respicere potest, cum non teneatur ex fidelitate eas acceptare. Imo prout observat s. Thomas (*Suppl. q. 71. ar. 10*) indulgentiæ non possunt prodesse defunctis nisi *secundario et indirecte*, eo quod præstare ipsi non possint id cuius causa indulgentia conceditur, uti præstare possunt viventes, qui propterea soli *primario et directe* eas lucrari queunt. Non desunt tamen qui contrarium sentiant (1).

Ut suus constet indulgentiis valor non eas tantum conditiones sufficiunt, quæ earum largitorem respiciunt, sed aliæ insuper requiruntur, tum quæ suscipientem tum quæ elargitionis causam attingunt. Ita

facultatem episcoporum quin in eorum jura invadat. Verum hos auctores longe antequam prodirent, jam refellerat s. Thomas in *Suppl. q. 23. art. 1. 2. et 3.* Cf. etiam adversus Eybel Card. Gerdil in op. *Confutazione di due libelli diretti contro il breve SUPER SOLIDITATE*. Adversus Palmieri cf. Muzzarelli Diss. cit. cf. etiam quæ scribit Beatus cardin. Thomasius opp. edit. Vezzosi. Romæ 1751. tom. VII. opusc. 13. dub. 5.

(1) Uti Theodorus a Sp. S. op. cit. par. 1. cap. 14. ar. 6. Atque hic obiter adnoto ex doctrina quam juxta communem theologorum sententiam adstruximus circa indulgentias pro defunctis concessas, penitus evanescere incredulorum difficultatem, dum asserunt, spectato indulgentiarum numero pro defunctis, arithmetice ostendi nullam jam animam in purgatorio detineri. Risu hæc excipienda sunt, siquidem cum juxta doctrinam catholicam indulgentiæ pro defunctis infallibilem effectum non habeant, atque ex Dei benedictio pendeat ipsarum acceptatio, mathesis nullam potest supputationem instituere, nec problema solvere.

expresse docet s. Thomas scribens: « Indulgentiæ tantum valent, quantum prædicantur, dummodo ex parte dantis sit auctoritas; et ex parte recipientis, charitas; et ex parte causæ, pietas, quæ comprehendit honorem Dei et proximi utilitatem (*In suppl. q. 23. ar. 2*).

Requiri auctoritatem ex parte dantis abunde constat ex modo dictis; ex parte suscipientis duæ conditiones concurrant necesse est ad indulgentias lucrandas; prima est status gratiæ; quamdiu enim aliquis debitor est poenæ æternæ, a temporali poenâ peccatis debita absolvi nequit. Id ipsum dicatur de immunitate a culpa etiam levi quoad condonationem illius poenæ temporalis, quæ eidem respondet, ad hoc autem, nisi aliud præscribatur, sufficit contritio. Hinc est quod pontifices indulgentias non concedant nisi *tere penitentibus et contritis*. Altera est positio operum quæ a pontifice, vel episcopo assignantur, ut per se patet. Non desunt, qui doceant præter duas recensitas conditiones requiri præterea in suscipiente *eximiam charitatem* ad indulgentias plenarias lucrandas. Verum si ita esset, nihil superesset indulgentiæ, cum ejusmodi charitas omnia debeat. Porro Ecclesia per indulgentias magnum aliquid dare intendit, quod non a charitate, sed a potestate clavium pendeat (1).

Exposci demum ad indulgentiæ valorem aliquam causam patet ex iis, quæ habet conc. Lateranense IV. dum ait: « Per indiscretas et superfluas indulgentias claves Ecclesiæ contemnuntur, et poenitentialis satisfactio enervatur » (*Loc. cit.*). A s. Cypriano ejusmodi inconsulta indulgentiæ largitio dicitur « Irrita et falsa pax, periculosa dantibus, et nihil accipientibus profutura » (2). Ast illud adjicere debemus accipientium non esse judicium ferre utrum causa intersit, cum conceditur indulgentia necne; sed eorum est grato lubentique animo beneficia, quæ a superioribus legitimis conferuntur, exoculari. Et de indulgentiis hæc tenentur.

(1) Cf. Andreucci *De requisitis et non requisitis ad lucrandas indulgentias*. Romæ 1759.

(2) Lib. *de lapsis* p. 186, ed. Maur. Cf. tamen Muzzarelli. *Il buon uso della logica*. Opuscolo X. *Istoria Ecclesiastica* § 12. *Natura ed uso delle indulgenze*. Opp. edit. Flor. 1822. tom. III.

TRACTATUS

DE SACRAMENTO

EXTREMÆ UNCTIONIS.

Proœmium.

Quemadmodum Confirmatio Baptismi perfectio ac veluti consummatio, a patribus spectata est et nuncupata, sic extremæ unctionis sacramento non modo

poenitentia, sed et totius christianæ vitæ quæ perpetua poenitentia esse debet, ut loquitur Tridentinum, ab iisdem patribus consummativum existimatum est.

Variis autem nominibus tum a Græcis tum a Latinis pro ratione aut materiæ, aut formæ, aut subjecti insignitum fuit hoc sacramentum. Etenim vel *Oleum sanctum*, vel *Oratio olei*, seu *Oratio cum unctione conjuncta*, vel *Oleum infirmorum* passim est nuncupatum (1); donec ratione temporis quo conferri solet post sec. XII., ut Mabillonius observat (2), maxime obtinuit appellationem *Unctionis extremæ*. Definiri porro solet extrema unctio: « Sacramentum novæ legis a Christo Domino institutum, quo per unctionem olei benedicti et orationem, seu formam præscriptam, sacerdotum ministerio baptizatis graviter ægrotantibus gratia confertur qua peccata et eorum reliquiæ abstergantur, vires augentur ad dæmonis insidias vitandas, atque ad morbi incommoda patienter ferenda, et si animæ salutis expediverit, valetudo corporis restituatur. »

Hæc autem definitio, quæ omnes complectitur hujus sacramenti partes, veritatem nempe ejusdem sacramenti, subjectum, materiam, formam et effectum, quatuor his concilii Tridentini canonibus editis sess. XIV. continetur Can. I. « Si quis dixerit extremam unctionem non esse vere et proprie sacramentum a Christo Domino Nostro institutum et a B. Jacobo apostolo promulgatum, sed ritum tantum receptum a patribus, aut signum tantum humanum, anath. sit; » Can. II. « Si quis dixerit sacram infirmorum unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, sed jam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum, anath. sit; » Can. III. « Si quis dixerit extremæ unctionis ritum et usum quem observat sancta romana Ecclesia, repugnare sententiæ B. Jacobi apostoli, ideoque eum mutandum, posseque a christianis absque peccato contemni, anath. sit; » Can. IV. « Si quis dixerit, presbyteros Ecclesiæ, quos B. Jacobus adducendos esse ad infirmum iungendum hortatur, non esse sacerdotes ab episcopo ordinatos; sed ætate seniores, ob idque proprium extremæ unctionis ministerium non esse solum sacerdotem, anath. sit. »

Cum vero sacramenti veritate semel constituta, cetera sponte fluant quæ ad ipsum spectant, hæc unam directe propugnare sic proposuimus; ut reliqua doctrinæ capita, quæ in ea includuntur, nonnullis scholiis illustremus.

CAPUT I. DE VERITATE SACRAMENTI EXTREMÆ UNCTIONIS.

Quinam primi fuerint insectatores veritatis quam adstruimus hujus sacramenti difficile prorsus est definire. Viri enim eruditi waldenses, wicleffitas et hussitas ab hac eriminatione vindicarunt (3). Citra

(1) Græci vocare solent hoc sacramentum *ἔρον ἔλαιον*, *oleum sanctum*, et frequentius *ἔρον ἔλαιον cum oratione conjunctum*; Orientales passim appellant *kenath*, id est *lampadam* ob rationem quam postea asseremus.

(2) Præf. in sect. 1. Benedict. n. 98. Interdum etiam vocatum fuit *sacramentum exequium*.

(3) Bellarminus accusat waldenses, albigenenses et wicleffitas quod rejecerint sacramentum extremæ unctionis. At Bossuet ostendit illos hæreticos perinde ac hussitas nihil innovasse circa septenarium sacramentorum numerum

PERRONE. II.

omne dubium est Lutherum et Calvinum cum suis asseclis sectarumque ceterarum fragmentis extremam unctionem e sacramentorum albo expunxisse. Lutherus enim etsi non plane rejiciat hunc ritum, inficitur tamen sacramentum esse proprie dictum, additque *nusquam insignius esse deliratum a theologis quam in hoc sacramento administrando* (1). Calvinus vero tanquam sacramentum fictitium et histrionicam hypocrisis traducit extremam unctionem (2). Reliqui eos secuti sunt; ast perperam

PROPOSITIO. — *Extrema unctio est vere et proprie sacramentum a Christo D. N. institutum et a B. Jacobo apostolo promulgatum.*

De fide hæc esse propositionem ex paulo ante adducto Can. I. concilii Tridentini constat. Ad eam porro evincendam ex sacris litteris illud unum urgeamus quod scribit apostolus Jacobus in Epistola sua cap. V. 14. 15. « Infirmatur quis in vobis? Inducatur presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, remittentur ei » (5). Quibus verbis tum ritus sensibilis, tum divina institutio, tum denique divinæ gratiæ promissio significantur, quæ, adversariis ipsis fatentibus, ad verum ac proprium sacramentum constituendum requiruntur ac sufficiunt. Ac primo quidem ritus externus significatur in ipsa olei unctione quæ a Jacobo præscribitur cui annexa est sacerdotis oratio; divina vero institutio, et gratiæ promissio, ex ipsa rei de qua agitur natura illi ritui inesse intelliguntur, cum Dei solius sit rei creatæ atque sensibili vim gratiæ conferendæ tribuere: atqui extremam unctionem gratiam conferre demonstrant ea verba « et si in peccatis sit, remittentur ei; » neque enim peccata remitti possunt absque divinæ gratiæ collatione. Ergo.

Sensus autem traditionalis perpetuus et constans adducti Jacobæi testimonii rem plane conficit. Origenes enim Hom. II. in Levit. postquam egit de sacramento poenitentia, hæc de extrema unctione tanquam de re notissima et ab omnibus accepta subjicit: « In duo impletur et illud, quod Jacobus apostolus dicit: si quis autem infirmatur, vocet presbyteros Ecclesiæ, et imponant ei manus, ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum, et si in peccatis fuerit remittentur ei » (4). Victor Antiochenus, qui circa Juliani imperatoris ætatem

inter quæ recensebant extremam unctionem. Cf. *hist. des variations* liv. XI. §§ 108. 109. et § 180.

(1) Nempe ex Jacobi epistola, ut ipse scribit lib. *de captivitate babilonica* ubi agit de extrema unctione. Op. edit. Jenens. 1600. tom. II. Ostendit tamen Serarius S. J. in *Disputat. de extrema unct.* cap. 5. Lutherum, ut in ceteris, sic et in hoc articulo inconstantem se præbuisse.

(2) *Institut.* lib. IV. cap. 19. § 18.

(3) *Ἐστὶν τὸ ἐν ἡμῶν ἐκκλησιαστικῶν τοῦ προσηγορευομένου τῆς βασιλείας καὶ προσηγορευομένου ἐν ἡμῶν, ἀδελφάντων ἀπὸν ἑαυτοῦ ἐν τῷ ὄνοματι τοῦ κυρίου. Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστης οὕτω τοῦ κάμνοντος, καὶ ἕως ὅτι εὐρεθῆναι καὶ ἀπαρῆται ἡ κακοτυχία, ἀποθήκεται (in var. ἀποθήκεται) αὐτοῦ.*

(4) Homil. II. in Levit. n. 4. edit. Maur. Clarum porro Origenes usque ad an. 250.

(Quintorze.)

vixisse creditur (1), in caput VI. Marci scribit: « Infirmum quem Apostolus Jacobus in sua canonica narrat, ab his non dissentiunt; scribit enim: *Infirmatur quis in vobis*; etc. (2). S. Jo. Chrysostomus lib. III. de sacerdotio aperte scribit: « Neque enim tantum cum nos regenerant (sacerdotes): sed etiam post regenerationem admissa peccata condonare possunt. Nam *infirmatur*, inquit (Apostolus), quis in vobis? advocet presbyteros Ecclesie, et orent super eo, ungentes » (3); loqui porro s. Doctorem de extrema unctione, non autem de poenitentia plura sunt que suadeant. Paulo ante locutus erat de remissione peccatorum per poenitentiam, in quam rem profert sententias Matth., XVIII. et Jo. XX., deinde de altera loquitur, hanc igitur a prima distinguit; 2. pronuntiat hanc non nisi aegrotis dandam esse, idque confirmat ex Jacobi testimonio, poenitentiam autem sacramentum omnibus datur. Atque ut omittamus Possidium (4), Cyrillum Alexandr. (5) qui hac de causa nititur fideles avertere a superstitionibus ethnicorum ad valetudinem recuperandam, Gregorium M. qui in suo sacramentario fuse prosequitur, quae ad hujus sacramenti administrationem pertinent (6), Bedam (7), Bonifacium Moguntinum (8), Bernardum e patribus postremum (9), aliaque prope innumera fere monumenta, quae in medium profertur possent (10); res plane confirmat testimonio Innocentii I. qui sec. V.

(1) Olibit an. 441. Cf. Praefat. Theodori Poliani S. J. in suam versionem Victoris Antiocheni et Titi Bostrensis. Lugolstadtii 1780.

(2) Edit. cit. pag. 91. Eo plaris facienda est auctoritas Victoris presbyteri Antiocheni, quod ipse profiteatur se in unum collegisse in hoc suo commentario in Evangelium s. Marci quae ab anterioribus scriptoribus scripta reperit. Et ejus verba p. 1. « Quandoquidem permulti in Matthaei et Joannis, pauci vero in Lucae; nulli autem omnino, ut equidem arbitror, in Marci Evangelium scripserunt... visum est mihi, quae Ecclesiae doctores sparsim et per partes in praesentem Evangelistam annotarunt, in unum quasi corpus redigere, succinctaque in hoc ipsum quoque Evangelium explanationem conscribere. »

(3) Οἱ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἁγίοις ἀναγιγνώσκοντες, οὐδὲν αἰετὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα συντηροῦν ἕως οὗ κενὸν ἀναστρέψαντες ἀδελφῶν γὰρ τῶν ἐπιπέσειν ἐν ἡμῖν; ἀποκαταστάσει τοῦτο πρὸς τὸν ἑαυτοῦ καὶ τὸν ἀλλοτρίων ἐπιπέσειν. x. c. l. ed. Maur. opp. tom. I. pag. 381.

(4) In vita S. Augustini cap. 27. ubi de s. Doctore scribit: « In visitationibus modum tenebat ab Apostolo delictum, ut non nisi pupillos et viduas in tribulationibus constitutas visitaret. Et si forte ab aegrotantibus ob hoc peteretur, ut pro eis in praesenti Dominum rogaret, eisque manus imponeret, sine mora pergebat. » Quibus verbis alludit ad Marci VI. et Jacobi V.

Verba porro quae vulgo afferri solent ex serm. ccxv. s. Augustini de tempore, ex sermone spurio de prompta sunt, quique s. Casarii creditur. Mirum est Launoium qui in aliis criticum intemperantem agit, hoc non vidisse.

(5) In op. de ador. in spiritu et veritate, lib. vi. opp. ed. Paris. 1638. tom. I. pag. 211.

(6) In libro sacramentorum ex edit. Hugonis Menardi apud Maur. edit. Opp. s. Gregorii M. tom. III. pag. 233.

(7) In cap. 5. Epist. Jacob. Opp. edit. Basileae tom. v. col. 859.

(8) In capit. seu statutis apud Dacherium in Veter. script. Spicilegio. Paris. 1669. tom. IX. cap. 29.

(9) In vita s. Malachiae. cap. 24. ubi refert miraculum a Deo patratum ad preces et lacrymas s. Malachiae, de muliere defuncta ad vitam excitata, ut hoc sacramento muniret.

(10) Cf. citata a Serario op. cit. et adducta a Launoio in lib. de sacramento unctionis infirmorum, cap. I. Opp. edit. Colon. Allobrog. 1751. tom. I. p. 4. Ceterum nunquam absque defectu hic auctor legi debet.

ineunte ab Eugubino episcopo Decentio interrogatus an Jacobi verba de infirmis oleo inungendis a sacerdotibus intelligi deberent, atque an haec unctio poenitentibus esset concedenda, respondet: « Non est dubium (verba Jacobi) de fidelibus aegrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto oleo chrisimalis perungi possunt, quo ab episcopo confecto non solum sacerdotibus, sed et omnibus uti christianis licet, in sua, aut suorum necessitate inungendo... poenitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi (1)? Quibus verbis non solum innuit sanctissimus pontifex agi de re notissima inquit: *Non est dubium*; sed praeterea ne dubitat quidem, imo pro certo atque explorato principio ponit unctionem illam annuendam esse sacramentis, cum nulla alia de causa publicis poenitentibus eam denegandam esse affirmet.

Ex his igitur patet constantem ad nos usque circum articulum utriusque Ecclesiae orientalis atque occidentalis fidem fuisse. Ad haec accedit utriusque pariter Ecclesiae perpetua praxis in hujus sacramenti administratione, quae et ex Ritualibus utriusque Ecclesiae libris, et ex certissimis monumentis orientalium omnium sectarum antiquarum a Renaudotio collectis luculentissime constat (2), ita ut mirum esse possit post tam aperta ac illustria in vetustioribus seculis ac omnibus Ecclesiis hujus sacramenti monumenta vel ad huc heterodoxos in clarissima luce prudentes scientesque caecitare (3).

Nonnulli tamen ex recentioribus protestantibus visi sunt a caeco illo furore quo perciti sunt eorum antesignani recedere, ac summis jam laudibus plium hunc ritum extollunt, imo nec abnuunt inter sacramenta connumerare (4). Tanta scilicet vis est veritatis, ut vel ab invitis assensum extorqueat.

(1) Epist. xxv. cap. 8. apud Constant. Epist. rom. pont. tom. I. quitamen nonnullas diversas lectiones affert, e. g. *quod ab Episcopo confectum... necessitate inungendum.*

(2) *Perpet. de la foi*, tom. v. liv. v. ch. I. suiv. Cf. item Martenium de *Antiquis Eccl. ritib.* lib. I. p. 2. c. 7. art. 4. seq.

(3) Inter hos eminent Sam. Deylingius, qui in *Observationibus sacris*. Lips. 1759. p. 5. n. 8. affirmare non dubitavit sacramentum extremae unctionis monstrum et informe enatum esse in Ecclesia romana sub barbarie superiorum seculorum, nullumque in tota antiquitate unctionis nostrae deprehendi vestigium!

(4) Inter hos non infimum locum sibi vindicat Leibnitius, sic porro scribit in *system. Theol.* pag. 280. seq. « De unctione infirmorum, non est cur multa disputemus: verba habet scriptura sacrae, interpretationem Ecclesiae cuius pil et catholici homines tuto fidunt: nec video quid in eo more quem recipit Ecclesia, reprehendi a quoquam possit. Videmus olim et donum curationis saepe affuisse; cuius usus nunc cum aliis extraordinariis beneficiis, stabilita Ecclesia, inrequenter factus est, semper tamen ne tunc quidem sanatos fuisse credendum est, qui ungelantur. Si igitur saltem hodieque efficacia illa sanitatis perpetua, et nunquam fallens quae ad animam ipsam bene dispositam pertinet, atque a Jacobo apostolo additur, quando hujus sacramenti usum describit, et in peccatorum remissione ac fidei virtutisque munimento collocatur, quo nunquam magis opus est, quam in vitae periculo atque terribioris mortis ad ignea tela Satanae, tum maxime ingruecunt, respicienda. »

Plures alios protestantes antiquiores, qui eandem veritatem professi sunt, profert Serarius op. cit. toto cap. 5.

DIFFICULTATES. I. Obj. 1. Incertum in primis est num Jacobi epistola canonica sit; verum et hoc dato, frustra catholici ex verbis Jacobi inferre nituntur unctionem de qua loquitur Apostolus vere sacramentalem esse, 2. quia, ut observat Lutherus, non licebat Apostolo sacramentum instituere, quod ad solum Christum pertinet; 3. quia ipsemet card. Cajetanus in commentariis in hanc epistolam expresse negat illam Jacobi sententiam ad unctionem sacramentalem transferri posse; 4. quia de eadem unctione loquitur Jacobus de qua Marcus cap. VI. 15. ubi scribit quod apostoli ungebant oleo multos aegros et sanabant (1). Quae profecto unctio non pertinebat nisi ad miraculorum donum. 5. Certe ipse Jacobus suae unctionis effectus enumerans primo nominat illos, qui ad corpus spectant, et alleviabit eum Dominus, deinde illos qui ad animam: et si in peccatis sit, remittentur ei. 6. Quem posteriore effectum hypotheticum tantum esse evincit particula *si*, quod argumento est unctionem hanc sacramentalem esse non posse; 7. si tamen de effectu spirituali hic sermo sit, non vero potius de morbis ipsis, qui spectabantur velut peccatorum effectus, hinc morbo curato, etiam peccatum ipsum condonatum dicebatur (2). Ergo.

Resp. Ad 1. D. Incertum est Luthero ac paucis ejus assecclis num Jacobi epistola canonica sit, C. catholicis imo et protestantibus ipsis recentioribus N. Quare Lutherus rejecerit tanquam *Stramineam* Jacobi epistolam nota res est, eo quod nempe viderit hujus epistolae auctoritate totum suum de justificatione sine operibus principium plane everti. Ceterum *injustum falsumque*, ut Wetstenius vocat, Lutheri de hac epistola judicium recentiores omnes protestantes expiandunt (3), quin haec de re solliciti simus.

Ad 2. D. Ac propterea juxta Tridentinum Apostolus solum *promulgavit* quod Christus instituit, C. instituit ipse hoc sacramentum, saltem auctoritate propria N.

Ad 3. D. Immerito et contra veterum expositionem, C. merito ac juxta catholicae exegeseos regulas N. Haec cardinalis Cajetanus scripsit ante concilium

Sic etiam Esslinger in cit. *apologie de la religion catholique par des auteurs protestants* § 6. adducit testimonia praecipuorum auctorum protestantium recentiorum, inter quos eminent Ammon, Augusti, collaboratores Ephemeridis Evangelicae Berolinensis; nos unius Augusti verba proferre contenti erimus: sic porro Augusti recitato textu Bellarmini ex cap. 5. « Quia in exitu de hoc mundo existunt speciales difficultates, instituit Dominus speciale praesidium; quia saepe accidit, ut qui in extremis agunt, nec possint audire verbum exhortationis, nec eucharistiam percipere, nimirum morbo gravati, et usu sensuum privati: imungi autem et sacramenti hujus fructum percipere semper possunt; » his, inquam, prolatis, ita prosequitur: « Nemo qui bonae fidei sit contradicet veritati et bonitati horum verborum Bellarmini, quibus Goethe, Chateaubriand, alique moderni auctores, sunt debitores primae ideae illarum tabularum poeticearum, ubi ipsi nobis ostendunt religionem, quae suorum sacramentorum ope ducit hominem manu auxiliatrice a primo ortu suo usque ad interitum. »

(1) Ἰησοῦς Δεῖται πολλοὺς ἀρρώστους, καὶ ἐπιέσαντες. (2) Ita Rosenmüller in cap. 5. Ep. Jac. v. 15. (3) Cf. J. Georg. Rosenmüller praef. in hanc Epist. Cellerier: *Essai d'une introduction critique au Nouveau Testament*. Genève, 1825. *Divis. trois. épîtres catholiques* Sect. prem. *Epître de s. Jacques*.

Tridentinum, quare aliqua venia dignus videri potest, si incaute, sicut alia non paucis quae in ejus operum editione romana jussu s. Pii V. expuncta sunt, et hoc excidit illi. Hujus cardinalis commentaria in sacram Scripturam pertinent ad illos pedes pavonios quos ei quidam exprobrarunt (1). Porro nunquam dubitavit Cajetanus de sacramenti extremae unctionis veritate.

Ad 4. D. Loquitur Jacobus de eadem unctione materiali, de qua Marcus, C. de eadem formali N. Uuaqueque enim ministrum, subjectum, et effectus habuit plane diversos. Cum tamen unctio de qua fit mentio apud s. Marcum fuerit figura illius quam memorat s. Jacobus, ideo a Tridentino dicitur hoc sacramentum apud Marcum fuisse a Christo Domino insinuatam (2).

Ad 5. D. Primo nominat Jacobus effectus qui spectant ad corpus utpote magis notos, et quia id quodammodo posecebat orationis series, C. ut insinuet corporis sanitatem primarium esse hujus sacramenti effectum N. Insolens porro non est in Scripturis postremo loco primarium effectum recenseri; sic Matth., XIX. 29. legitur: « Centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit. » Ideo autem a Jacobo primo loco ponitur corporis sanitas, tum quia effectus ejusmodi notior est, utpote qui sub sensus cadat, tum quia orationis series postulare videbatur, ut post commemoratam infirmitatem corporis continuo describeretur ejusdem sanatio (3).

Ad 6. vel N. Quia, ut productis exemplis ostendit Estius (*In Comment. in hunc loc.*), in Scripturis particula *si* saepe ponit rei incertae conditionem, quam rei certae confirmationem significat, ut apud ipsum Jacobum I. 5. « Si quis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo » (4); vel D. Ex parte susipientis, C. ex parte sacramenti N. Quamobrem etsi nullum in aegrotis peccatum sit, attamen non caret sacramentum effectu suo; semper enim gratiam confert, quae si peccata non tollit, quia nulla sunt, aegroti animam alleviat, atque erigit, efficitque ut morbi incommoda et labores levius ferat, et quod praecipuum est, ut demonis tentationibus facilius resistat.

Ad 7. N. Hic enim nonnullorum protestantium sensus est absurdus. Etenim si morbus peccati effectus est, et peccatorum nomine per synecdochen morbi significantur, cum dicat Jacobus: « Infirmatur quis in vobis... et si in peccatis sit, remittentur ei », hic sensus ex interpretatione adversariorum exurgeret: « Est aliquis vestrum in morbis?... Si in morbis sit, remittentur ei; » seu etiam: « Est aliquis in vobis

(1) Cf. card. Pallavicini *Istoria del concilio di Trento* ubi lib. vi. cap. 17. § 2. « Quanto appartiene, inquit, al Gaetano, il parlar de' suoi Commentari sopra la Scrittura e un parlare, non delle penne, ma de' piedi di un bellissimo pance. »

(2) Sess. XIV. *De extr. unct.* cap. 1. (3) Cf. Bellarm. lib. de *extr. unct.* cap. 16. qui contendit *verba salubritatis*, et *alleviabit* spectare praecipue ad animam. (4) Εἰ τις ἡμῶν ἀνάγκη σοφίας, αἰτήτω παρὰ τοῦ θεοῦ.

infirmus?... Si infirmus sit sanabitur. » Egregium sane exegeseos specimen (1).

Inst. Saltem unctio quæ in usu est in Ecclesia romana toto, ut aiunt, cælo distat ab ea de qua loquitur s. Jacobus; etenim 1. s. Apostolus loquitur de omnibus infirmis indiscriminatim, in Ecclesia autem romana non inunguntur nisi extremo morbo laborantes. 2. Commemoratur in adductis verbis adjumentum sanitatis, non præsidium et adjumentum pacatus moriendi (2). 3. Juxta Apostolum a pluribus sacerdotibus fieri debet hæc unctio, nunc vero ab uno tantum fit. 4. Unctio de qua Jacobus non erat nisi olei vulgaris ac communioris, nunc vero non adhibetur ad ejusmodi unctionem nisi oleum ab episcopo consecratum (3). 5. Neque unctio quæ nunc in Ecclesia adhibetur morbos depellit, sicut depellebat Jacobæa. 6. Denique unctio sacramentalis, prout docent catholici, effectum producit ex opere operato, unctio autem de qua Jacobus vim omnem suam acceptam refert orationi et fidei: « Et oratio fidei, inquit, salvabit infirmum, » in quem finem v. 16. commendat s. Apostolus orationis efficaciam dicens: « Et orate pro invicem ut salvemini: multum enim valet deprecatio justis assidua. » Ergo.

R. N. A. ad 1. prob. N. Apostolus siquidem iis vocibus utitur ut graviter decumbentem significet. Talis est vis vocis ἀσθενῆς (*asthenēs*), quæ de eo accipitur qui viribus et robore privatus est (4); et vocis κάμνοντα (*Kamnonta*) quæ valde et graviter laborantem designat (5). Quod jam et adversarii fatentur. Sane de iis infirmis loquitur Jacobus qui per se accedere ad Ecclesie presbyteros nequeunt, ac propterea eos accersendos jubet, ut ad ægrotos unguendos se conferant.

Ad 2. D. Commemoratur etiam adjumentum sanitatis, C. solum N. Tria enim dicit Apostolus de unctione, quod *salvet, alleviet et peccata remittat*; hæc

(1) Non infirmus passim in scripturis morbos perinde ac calamitates reliquas ut effectus peccatorum perhiberi; verum aliud est dicere morbos esse effectus peccati, aliud vero peccatorum nomine solos morbos significari. Cf. Estium l. c.

(2) Sic Georg. Rosenmüller in h. loc.

(3) Ita Calvinus *Instit.* lib. iv. cap. 19. § 21. qui ne parcat sommatibus: « Jacobus, scribit, dum simpliciter ungi infirmos jubet, non aliam unctionem inibi significat, quam vulgaris olei... Isti (catholici) oleum non dignantur nisi ab episcopo consecratum: hoc est, multo halitu calefactum, multo marmure incantatum, et novies flexo genu salutatum: ter *ave sanctum oleum*: ter *ave sanctum chrisma*: ter *ave sanctum balsamum*. » At minus accurate hoc officium exponit, ut ridiculum exhibeat.

(4) Cf. Serarium op. cit. cap. 8. ubi inter cetera observat a s. Luca in Actis Apostolicis eos vocari ἀσθενῶντας ad quos deferebantur semicinctia Pauli ut convalescerent, imo ipsos Lutheranos exponere hanc vocem de iis, qui *periculose decumbunt*. Nec abiit Scapula, qui in suo lexico ad vocem πνεῦμα agens de compositis verbis ἀσθενῶντες *infirmis viribus sunt, languet*, etc. Accedit sensum verborum magna ex parte, imo potissimum ab usu pendere; porro certum est s. Jo. Chrysostomum in I. ad Cor. cap. 11. (Hom. XXVII. n. 4.) quæ dicit Apostolus ἀσθενῶντες ἐν οὐκ πολλοῖς ἀσθενῶντες καὶ ἀσθενῶντες exponere de graviter decumbentibus; uti etiam Theophylactum in ep. Jacobi in h. l.

(5) Ex hac voce circa cuius significationem nulla dubitatio suboriri potest, magis determinatur sensus in quo priorem s. Apostolus usurpaverit. Cf. Serarium l. c. necnon Estium.

porro tria in unum refundi nequeunt, uti adversarii faciunt. Præterea, cum, ipsis latentibus, corporis sanitas sit effectus secundarius ac subordinatus animæ salutis, plane consequitur quod quando unctio non confert sanitatem corporis eo quod animæ salutis non expediat, adhibeatur in animæ subsidium ad pacatius moriendum (1).

Ad 3. D. Si Apostolus voluisset numerum ministrorum significare *Tr.* si *qualitatem N.* Perinde enim valet hæc loquendi ratio *inducat presbyteros Ecclesie*, ac aliquem de Ecclesie presbyteris (Cf. *Estium* in h. l.), uti cum dicimus: qui male se habet medicos accersat, velut Christus leprosis dixit: « Ite, ostendite vos sacerdotibus » (*Luc.*, XVII, 14), cum tamen ex legis præscripto satis foret, si se vel uni tantum ostendissent (2). Itaque per enallagen ait Jacobus, *vocet presbyteros Ecclesie*, alioquin omnes simul vocandi essent. Quod si insistant adversarii in plurali numero, reponimus optimum quidem esse ut plures adsint sacerdotes in hujus sacramenti administratione (3), minime tamen ex sacramenti necessitate, alias in pagis ac villis in quibus sæpiissime non nisi unus sacerdos seu parochus invenitur, plures tam salutari remedio carere deberent.

Ad 4. R. I. Unde sciunt adversarii oleum de quo loquitur Jacobus non fuisse benedictum? Certum est ab immemorabili usum olei benedicti ad infirmos unguendos obtinuisse, ut patet ex Innocentio I. atque ex antiquissima ipsa *olei sancti* appellatione, quæ in utraque Ecclesia orientali et occidentali recepta est.

R. II. Benedictionem longe probabilius non afficere ipsam materiam essentialiter, ut ex dicendis patet.

Ad 5. D. Hoc sacramentum non semper morbos depellit, C. nunquam N. Nam cum corporis sanitas sit effectus conditionatus ac secundarius, tunc solum effectum hunc producit, cum Deus animæ salutis ita expedire novit (4).

(1) Ipsemet Rosenmüller id fatetur, scribens in scholiis ad h. l. « Notum est in N. T. ut in vita communi sæpe univcrse enuntiare, quod cum restrictione intelligendum est. Juvabit preces ægrotantium, si ei expediat ad salutem æternam, omnes ægrotantes presbyterorum ope et precibus valetudinem recuperasse, ex his verbis non sequitur. » Cf. Serarium op. cit. cap. 10, § 104. seqq.

(2) Levit. XIV. 2. Negari tamen nequit olim receptum esse etiam in Ecclesia latina, ut sacramentum hoc a pluribus sacerdotibus administraretur, quamvis, ut postea ostendemus, non desint exempla de administrata extrema unctione ab unico sacerdote.

(3) Dixi *adsint* sive *intersint*, non autem ut *administrent*, siquidem, ut observat Bened. XIV. nunc in Ecclesia latina vetitum est ab alio quam ab uno sacerdote, nempe parochio, sacramentum istud administrari ob justissimas causas quas adducit. Hortatur tamen Ecclesia, ut quoad ejus fieri potest, alii intersint sacerdotes aut clerici, aut etiam pii laici, ut orationibus infirmum Deo commendent dum ei administratur sacra unctio.

(4) Recte observat Estius l. c. sub hac sanatione corporali, quolibet etiam medicam morbi allevationem comprehendi, velut motum aliquem ad sanitatem. Unde, licet rarius contingat hominem periculose ægrotantem, sacra hæc unctio adhibita, integræ restitui sanitati; sæpenumero tamen evenit, ut morbi levamen aliquod sentiat. Id quod variis de causis ad salutem animæ potest conducere. Schleusnerus ab hac interpretatione alienus non est, dum se non repugnaturum ait, si quis ad hanc loca notionem *erigendi animam* subjicere mallet. Cf. *Novum testamentum græcum perpetua annotatione illustratum* editionis Kopjanæ vol. ix. Göttingæ 1799. *Epist. cathol. illustratæ* a Jul. Dav. Pott fasc. 1.

Ad 6. D. Vim unctionis acceptam fert Jacobus orationi et fidei tanquam formæ ipsius sacramenti, C. tanquam nudæ orationi N. Jam vero semper hoc sensu verba Apostoli intellexit Ecclesia quæ ab ætate apostolica ea in praxim deduxit. Porro vim sacramenti formæ tribuere, perinde est ac asserere ritum illum cui annexa est, per se et ex opere operato effectum producere. Ideo vero dicitur *oratio fidei*, quia fidem excitat in suscipiente, eamque tanquam necessariam dispositionem exigit, aut etiam quia fidei Ecclesie innititur, atque ut nonnullis placet, quia, ab initio saltem, hujus sacramenti administrationi annexum erat donum curationum, quod a fide potissimum pendet (1).

Ad confirmationem vero petitam ex orationis commendatione quam ibid. B. Jacobus adjicit, respondeo Apostolum ex peccatorum ac orationis mentione quam injecerat nactum esse occasionem ad disserendum de confessione et oratione ad quas hortatur fideles ut Deum sibi propitium efficiant. Nihil porro hæc commune habent cum sacramento de quo disserterat in commate antecedenti (2).

II. Obj. 1. Istius sacramenti mentio nulla occurrit apud scriptores primi ac secundi Ecclesie sæculi: illud non commemorant patres sec. IV. etiam cum ex instituto de sacramentis agunt. Auctores ipsi qui a V. ad IX. seculum usque floruerunt, perceptam quidem ab infirmis morituris eucharistiam referunt, nusquam vero de percepta ab iis extrema unctione loquuntur. 2. Accedit Origenem in adducto testimonio non agere de extrema unctione, sed de penitentia; 3. Irenæum præterea valentinianis (3); Epiphanium vero (4) et Augustinum (5) unctionem infirmorum adscribere heracleonitis, Theodoretum autem

(1) Cf. Estium l. c. Bellarm. et Nic. Serarium locc. cit.

(2) Ipse Carpzovius alique apud Pott. loc. cit. contendunt hic B. Jacobum novam cohortationem incipere. Verum quidquid de hoc sit, juverit hic annotare protestantium agendi rationem. Interdum enim omnem unctionis effectum soli oleo tribuunt cuius singularem vim in orientalibus regionibus extollunt, ita ut si ipsis credas, nullo ferme alio remedio olim medici uterentur ad morbos sanandos; hinc referunt, quod, Josepho teste de *bello Judaico*, medici jusserint Herodem in supremo morbo olei balneum ingredi, quod veteres ampullam oleariam secum in itinere detulerint, ut constat ex *Luc.*, X. 34; quod apostoli usi fuerint oleo tanquam medicamento ad morbos sanandos, quasi scilicet Christus Dominus velut alter Hippocrates discipulos ad artem medicam exercendam miserit: hæc alique ejusmodi passim nunguntur Wetstenius ad *Luc.*, X. 34. Lightfootus *Horæ Hebr.* et *Thalmuticæ* ad *Matth.*, VI. 17. et *Marc.*, VI. 14. Kuinoel *comment. in lib. Hist. N. T.* ad *Marc.*, VI. Rosenmüller in schol. ad *Jacob.*, V. Imo Pott. et illud addit apostolum Jacobum in textu de quo agimus jussisse ut fideles advocarent presbyteros ut pote omnino prudentissimos, sic forte etiam artis medicæ peritissimos. Contra vero hic toti in eo sunt, ut omnia ipsamque adeo sanitatem solis precibus adscribant, contenduntque oleum non aliud fuisse nisi symbolum sanationis quam Deus exoratus tribuit. Et hi sunt quos nonnulli in exponendis Scripturis adeo suspiciunt! Experimento compert, quod si partem philologicam excipias, in qua tamen sæpiissime decipiuntur, nihil inveniri in ejusmodi catibetibus quod comparari possit cum expositionibus inibolicoorum interpretum.

(3) Lib. 1. cont. Hæret. cap. 21. n. 3. edit. Massueti.

(4) Hæres. XXXVI. n. 2. edit. Petav.

(5) Lib. de Hæresib. n. 16.

inter archonticorum errores recensere (1). 4. Decentium de hoc dogmate dubitasse, atque ad dubitationem suam depellendam Innocentium pontificem consuluisse. 5. Cum Urbanus III. in cap. *Vir de secundis nuptiis* respondisset viri et mulieris iterum nubentium benedictionem iterari non debere, istius responsionis rationem hanc attulit glossa: « Sacramenta enim iterari non debent.... tamen penitentia bene iteratur... fallit autem secundum quosdam regula in extrema unctione: quid enim impediret hanc iterari, cum non sit sacramentum, sed oratio super hominem » (2)? Ergo.

Ad 1. R. D. Istius sacramenti priorum seculorum scriptores non meminerunt ob peculiare causas illius ætatis proprias, *Tr.* quasi illud ignoraverint N. Non desunt itaque gravissimæ causæ silentii a nonnullis patribus et scriptoribus servati; ac 1. Arcani disciplina tunc temporis vigens; 2. quia forte etiam rem usitatam nec proinde ignotam, quam lectores facile supplere poterant, satius duxerunt silentio præterire, quemadmodum perceptæ etiam a sanctis viris eucharistiæ sæpenumero apud antiquos nulla sit mentio; 3. quia cum veluti consummativum penitentia spectaretur hoc sacramentum a veteribus, ideo ejus implicate meminerunt cum de peracta ab infirmis exomolegesi scripserunt; 4. ob multiplices causas ob quas antiquitus infrequentior erat hujus sacramenti usus, quia nempe juxta Innocentium I. sanctum oleum omnibus stadia penitentia percurrentibus denegabatur; quia multi in fine tantum vitæ baptismi gratiam petebant; quia per ea tempora innumerabiles sine ulla unctione ad martyrium convolabant; tandem quia nec iis administrare hoc sacramentum Ecclesia solebat, qui innocentem vitam duxissent, uti ex Adelhardi abbatis Corbeiensis vita colligitur, quam Paschasius Radbertus edidit (3).

R. II. Neg. nullum extremæ unctionis meminisse ex scriptoribus IV. priorum seculorum, vel de colata extrema unctione sanctorum biographos prorsus siluisse usque ad sec. IX. Etenim ex Græcis recentissimus III. seculi Origenem, IV. et V. sec. Victorem Antiochenum, Chrysostomum, Cyrillum et ex Latinis Innocentium, Possidium, qui omnes de hoc sacramento tanquam de re vulgatissima et ab apostolis ac patribus recepta locuti sunt. Præterea vel a pri-

(1) Lib. 1. Hæret. fabul. n. 11.

(2) Ita Dallæus in op. *De duobus Latinorum in unctione sacramentis confirmatione et extrema, ut vocant, unctione*. Genevæ 1639. *De extrema unctione* lib. II. cap. 1. seqq. Ex hoc solo titulo aut mala fides, aut stultitia apparet hujus scriptoris, perinde ac si sola Ecclesia latina duo hæc habeat sacramenta, non autem Ecclesia græca, russiaca, omnesque eæque antiquissimæ Orientalium sectæ!

(3) Sic enim legitur: « Interim cum coepisset idem episcopus a nobis percontari, utrum benedictionis oleum, sicut a B. Jacobo sancitum est, deberet perungi, interrogavi eum, utrumne vellet, quem procul dubio scieramus peccatorum oneribus non detineri. » opp. s. Paschasii ex edit. Simondi, col. 1681. stulta porro et inanis fuisset hæc interrogatio, si tunc temporis obtinisset mos Ecclesie, ut qui credebantur peccatorum oneribus non detineri, infirmorum unctionem acciperent. Cf. Launoï. op. cit. cap. 2. observ. 2. Pergit autem Radbertus post recitata verba: « Quod ille audiens erectis oculis in cælum conitans observabat ut liceret. »

in ipsis Ecclesie gallicane incunabulis a s. Nepotiano quidam Artemio administratam extremam unctionem refert Gregorius turonensis (1), susceptam a s. Eugendo abbate, qui circa an. 510. vita functus est, testem habemus coequallem ejus biographum (2), ut taceam de s. regina Clotilde, quae, ut legitur in ejus actis, prius inuncta est a sacerdotibus oleo sancto, deinde eucharistia resecta; aliisque non paucis, qui omnes ante sec. IX. floruerunt (3).

Ad 2. N. Etenim agit Origenes loc. cit. tum de poenitentia, tum de extrema unctione; duplex porro assignat inter utrumque sacramentum discrimen: primum quod extrema unctio per oleum, et quidem solis infirmis administratur, non item vero poenitentia; alterum, quod per poenitentiam et confessionem graviora peccata, per unctionem vero leviora remittantur.

Ad 3. D: Adscribunt adjecti patres haereticis unctionem superstitionem ignotis barbarisque vocibus collatam ad nescio quam redemptionem obtinendam; C. prout in Ecclesia catholica administrari consuevit N. Scilicet quemadmodum baptisma, eucharistiam aliaque sacramenta haeretici illi foede temerant, ita et sacramentum extremae unctionis simularunt. Haereticis enim quae veritatem retinere detrectat eam saltem velut aemula imitatur. Ex superstitione porro illorum haereticorum agendi ratione circa morientes ineluctabile praxis ac fidei Ecclesiae catholicae documentum eruiamus; neque enim illum ritum retinuerent ac temerassent haeretici illi nisi in Ecclesia a qua discesserunt, obtinisset (4).

Ad 4. D. Dubitavit Decentius de hujus sacramenti ministro ac subjecto, C. de sacramenti veritate N. Id constat ex Innocentii verbis, seu responsione ad Decentium data.

Ad 5. D. Juxta glossam extrema unctio ex iis sacramentis non est, quae imprimunt characterem, adeoque reiterari non possunt, C. non est sacramentum simpliciter N. alioquin eam non contulisset cum poenitentia, quae licet iterari possit, est tamen sacramentum.

Inst. Quis prudens extremam unctionem inter sacramenta recenseat de cuius institutione, materia,

(1) *Histor. Eccles. Francorum*, lib. 1. cap. 41. scribit enim. « Apud Arvernos sanctus Nepotianus quartus habebatur episcopus... A sancto autem Nepotiano visitatus (Artemius infirmus) atque oleo sancto perunctus, tribuente Domino reddidit sanitati. »

(2) Cf. Mabillon *actor ss. ordin. s. Benedicti*, p. 576.

(3) Cf. Chardon *Hist. de l'extrême-unction*, p. 400. seq.

(4) Satis est oculos conjicere in citatos auctores, ut quisque intelligat ritum superstitionem illos haereticos usurpasse. Sufficiat nobis afferre quae de valentinianis scribit s. Irenaeus l. c. ex versione Billii: « Sunt alii, inquit, qui jam jamque ex hac vita excessuros redimant, oleum aquae immixtum in eorum capita injicientes, una cum iis invocationibus, quas superius commemoravimus. Quod quidem eo faciunt, ut a superioribus principibus, et potestatibus apprehendi et teneri nequeant, atque ut internus eorum homo invisibili modo ulterius ascendat: perinde nimirum ac corpora eorum inter res conditas relinquantur. » Invocationes vero quas a se commemoratas scribit s. Irenaeus haec sunt: *Basena, Chamassi, Baamora, Mystadia, Ruada, Cusia, Babephor, Calathi*. Quid porro is commune est cum extremae unctionis ritu? Cf. *Feyerabendium* in cap. 18. hujus libri.

forma, ministro, subjecto et effectibus romani ipsi praecipui theologi acerrime inter se digladiantur?

R. D. Ita ut haec disputationes ipsam substantiam non attingant, C. ita ut attingant substantiam ipsam N. Omnes enim theologi unanimi consensu extremam unctionem uti vere ac proprie sacramentum habent. Haec praecipua veritate constituta, in cetera deinde subtilius inquirunt, uti fit circa veritates reliquas ab ipsis protestantibus; ejusmodi autem quaestiones cum dogma non attingant, ejus veritati obesse nequeunt.

Quid porro de his singillatim verisimiliter censendum sit ex scholiis quae jam subjicimus patebit.

CAPUT II. IN SINGULAS SACRAMENTI EXTREMAE UNCTIONIS PARTES SCHOLIA.

I. Circa istius sacramenti institutionem apud veteres nulla quaestio: cum satis illis fuerit olei sancti unctionem ab Apostolo repetere, donec insequentibus saeculis scholastici inquirere coeperunt, utrum Christus, an vero Apostolus, accepta a Christo ad id specialis auctoritate, vel interiori Spiritu Sancto docente, hoc sacramentum instituerit (1); seu utrum Christus immediate aut mediate instituerit extremam unctionem. In varias autem abierunt sententias. Post Tridentinum vix dubitari posse videtur Christum immediate hoc instituisse sacramentum, quod B. Jacobus postea promulgavit (2).

II. In comperto est materiam quam remotam vocant, juxta s. Jacobi verba oleum esse ex olivis expressum; hoc enim solum olei nomine absque ullo addito significatur. Sane olei olivarum meminerunt Graecorum euchologia (3), rituales latinorum libri (4) et veteres patres. Quod si *chrisma* vox interdum apud veteres occurrit cum sermo est de hoc sacramento, haec non est referenda nisi ad unctionem, quae a Graecis *chrisma* dicitur (5). Ast non minima viget controversia circa benedictionem huic oleo annexam. De hac Tridentini patres docuerunt: « Ex

(1) Ita inter ceteros sensisse videtur s. Bonaventura, Bruliferus, Peresius alique non pauci scholastici.

(2) Amolo Lugdunensis episcopus qui ante nongentos et amplius annos floruit in ep. ad Theobaldum episc. Lingonensem utrumque conjunxit scribens: « Si autem et languores aliqui, ac debilitates accidunt, juxta Evangelicum et apostolicum praecipuum, praesto habet unusquisque ut inducat presbyteros » etc.

(3) Cf. Goarium in *Euchologia* p. 453. et p. 456. not. 25. Arcudium *De concordia*, etc. lib. v. cap. 1. ubi scribit: « Materia est purum oleum, quod non sit permixtum cum aliis aromatis instar unguenti confirmationis. » Sic reliqui scriptores Graeci.

(4) Cf. Martenium *De antiquis Ecclesiae ritibus* lib. 1. p. 2. cap. 7. art. 4.

(5) Non videtur tamen improbabili Suarezii conjectura, dum scribit tom. iv. in 5. p. s. Th. disp. 40. sect. 1. n. 10. « Imo aliquando videtur Ecclesia uca hac materia (mixtione olei et balsami) etiam ad unguendum infirmos. » Hac ratione explicantur quae opponit Basnagius ex s. Jo. Damase. in orat. *De iis qui in fide dormierunt* n. 18. « Velut enim, qui unguento (gr. *μύρον*) alicuius oleo et aqua cupit unguere, et ex *Ord. Rom.* tom. x. Bib. PP. p. 70. ubi extremae unctionis materia unguentum compositionis, atque permixtionis vocatur (quem tamen textum in nullo Ordine Romano ex iis quos consului, reperire potui). Quin tamen necesse sit asserere cum Basnagio mutatam fuisse hujus unctionis materiam, cum fieri poterit ut parva quantitas alterius liquoris oleo permisceretur; quam commixtionem verae materiae minime officere recte observat ibid. Suarez.

apostolica traditione per manus accepta... intellexit Ecclesia materiam esse oleum ab episcopo benedictum (1). Certe hujus benedictionis, ut vidimus, jam meminit s. Innocentius I. Sed utrum haec episcopi benedictio necessaria sit necessitate praecipui divini seu sacramenti an solum ecclesiastici, ut graves theologi sentiunt, qui propterea negant hanc benedictionem ad essentiam sacramenti pertinere, nihil certi statui posse videtur (2). In praxi tamen tutiorem partem tenendam esse in administratione hujus sacramenti nemo est qui ambigat. Illud autem certum est, prout observat Benedictus XIV. oleum infirmorum ex expressa vel tacita summi pontificis concessione a simplici presbytero confici posse. Certum praeterea est orientales presbyteros passim oleum infirmorum benedicere ab omni retro aetate, quin tamen haec de causa objurgati unquam fuerint (3).

III. Quod attingit ad partes corporis ungendas, seu ad materiam proximam, illud solum dici potest, unumquemque debere ritum sequi, qui viget in Ecclesia in qua sacramentum istud administratur. Mirasiquidem semper viguit haec in parte varietas. Alicubi enim plures, alicubi pauciores partes inungebantur et adhuc inunguntur (4). Aliquando non nisi una pars inuncta fuit, ut patet ex vita s. Eugendi cuius tantum fuit inunctum pectus (5). Imo vel in ipsa Ecclesia romana, si instet mortis periculum, sub generali formula frons solum inungitur.

IV. Eadem ferme varietas viguit circa formam, quae ad longum tempus in Ecclesia latina indicativa fuit; sic enim Ambrosiana se habebat aetate s. Bonaventurae: « Ungo te oleo sanctificato in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, ut mori militis uncti, praeparatus ad certamen aereas possis superare potestates » (6). In sacramentario Gregoriano haec similiter forma occurrit: « Ungo te de oleo sancto » etc. (7): huic plures paucioresve adiciebantur

(1) Sess. XIV. *De extrema unct.* cap. 1.

(2) Cf. Benedictus XIV. *De Synod. Dioc.*, lib. VIII. cap. 7. § 4.

(3) Ibidem — Altamen Suarez l. c. n. 8. contendit benedictionem episcopi ita ex Christi institutione necessariam esse, ut neque a rom. pontifice possit ea committi simplici presbytero. Videtur quod eximius hic doctor nunquam legitur Euchologia Graecorum ex quibus constat quod ab immemorabili, rom. pontificibus annuentibus sacerdotibus oleum ad unguendum infirmos benedicant. Hunc morem, ut observat Benedictus XIV. Armeni etiam retinent, uti et reliquae orientales communiones, quem probavit Innocentius VIII. ac iterum Benedictus ipse XIV.

(4) Cf. Martenium loc. cit. § 8. Launorum op. cit. *Explicata Ecclesiae traditio circa partes corporis*, etc. cap. 1.

(5) In ejus vita apud Mabillon l. c. legitur: « Cum ultra sexagenariam aetatem fere sex mensibus praedictus Pater inaequalitate corporis laboraret... vocato uno ad se de fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam perungendum infirmos opus injunxerat, secretissime quoque sibi pectusculum petiit, ut moris est, perungi. » In libro vero sacramentorum s. Gregorii M. post recitatas tres ad unguendum infirmum orationes dicitur: « Postea faciat ei signum crucis in capite de oleo benedicto. »

(6) Cf. s. Bonavent. in 4. dist. 23. q. 4. Cf. etiam Martenium loc. cit. ubi plures eosque antiquissimos Ordines profert qui non aliam formam exhibent quam indicativam. *Ungo te de oleo sanctificato, aut ungo oculos, ungo pedes*, etc.

(7) Op. s. Greg. M. edit. Maurin. tom. iii. pag. 256.

preces, lectio epistolarum s. Pauli et s. Jacobi, psalmi qui a poenitentia vocantur, etc. (1). Ex his porro formis quas per plura saecula in Ecclesia viguisse novimus, primum est inferre formam deprecativam ad essentiam non pertinere, ut nonnulli scholastici autumarunt (2); imo colligimus nec necesse esse ut omnes effectus per formam significantur; quemadmodum enim antiquitus nulla remissionis peccatorum mentio expresse fiebat, sic neque in forma quae nunc temporis in usu est ulla fit expressa mentio roboris ac fortitudinis quae per hoc sacramentum confertur ad superandas diaboli tentationes ac insidias. Consistit haec enim in illis verbis: « Per istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid per visum, etc. deliquisti. »

V. Ambigendum autem non est solum sacerdotem idoneum esse hujus sacramenti ministrum, ut liquet ex verbis Jacobi ab universa traditione expositis (3). Audiendi propterea non sunt haeretici Basnagius (4) et Launoius (5), dum contendunt interdum a diacono imo vel ab ipsis laicis in necessitatibus casu hoc sacramentum fuisse administratum. Profecto rationum momenta, quae ad hoc persuadendum proferunt, levia prorsus sunt ac futile. Etenim id non evincunt in primis verba Innocentii I. « Sancto oleo chrismae ab episcopo confecto, non solum sacerdotibus, sed et omnibus christianis uti licet in sua, aut suorum necessitate inungendo; » illud enim inungendo non de activa unctione, sed de passiva, hoc est, non de collatione, sed de receptione hujus sacramenti accipiendum est, ut patet 1. ex toto contextu, et ex argumentatione s. pontificis; 2. ex absurdo quod alioquin sequeretur, nisi eo sensu quem indicavimus verba Innocentii acciperentur, posse nempe quampiam sive presbyterum sive laicum semetipsum

ubi etiam Cf. not. 912. Hugonis Menardi, qui plures etiam alias formas colligit verbis indicativis expressas, easque mortificas vindicat.

(1) Cf. Citi. AA.

(2) Inter hos non infimum locum obtinet Simonnet, qui eadem ratione, qua, ut vidimus, contra omnium antiquorum documentorum fidem constituit nullam esse absolutionem forma deprecativa prolata, sic in tract. 16. de extr. unct. Disp. 1. art. 3. resp. 3. adstruit, repugnantis antiquis documentis, nullam esse formam extremae unctionis verbis indicativis conceptam. Veteres scholastici venia digni erant, cum nondum reperta fuerint documenta, quae postea detecta sunt. Nimis propterea acerbe perstringuntur a Menardo ac Martenio, qui inter cetera scribit l. c. art. 3. § 9. « Haec (verba) in quibusdam ritibus modo absoluto, in aliis deprecativo, in nonnullis partim absoluto, partim deprecativo enuntiantur. Qua de re frustra disputant scholastici, cum parvi referat quovis modo proferantur, dummodo in nomine Domini, quod solum requirit Apostolus, proferantur. Nec omnibus argumentationum suarum cavillationibus formas absolutas convellere poterunt, quas omnis approbavit antiquitas, nec respuerunt insigniores theologi. »

(3) Veteres protestantes presbyterorum nomine aetate seniores exposuerunt: Carzovius intelligit viros perites, pios, cordatos, etc. alii, ut paulo ante vidimus, exponunt etiam de viris medicinae peritissimis, nunc vero nobis dant ea voce hic significari ecclesiae ministros. Hinc Rosenmüller cum Nösselt. fasc. II. p. 258. observant Presbyterorum Ecclesiae nomen in N. T. libris semper de viris in Ecclesia primariis, sique vel magistris vel praesidibus usurpari.

(4) In *annalibus politico-Eccles.* ad an. 88. n. 10.

(5) Op. cit. *Explicata Ecclesiae traditio circa ministrum*, etc. Observ. 2. et 3.